

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta (HE 12/2015 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Sivistysvaliokunta (SiVM 3/2015 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/60/EU 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kansallisaarteeksi määrittelemä kulttuuriesine, joka on Suomessa ja joka on viety toisen jäsenvaltion alueelta laittomasti, palautetaan asianomaiseen jäsenvaltioon siten kuin tässä laissa säädetään.

Tämän lain 3 §:ssä säädetään myös Suomesta laittomasti vietyjä kulttuuriesineitä koskevista pyynnöistä ja ilmoituksista.

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan unionin jäsenvaltiosta, koskee myös Euroopan talousalueeseen kuuluvia valtioita.

Eduskunnan vastaus EV 12/2015 vp

2 §

Laiton vieminen

Kulttuuriesine on viety laittomasti, jos se on viety Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta vastoin kyseisen jäsenvaltion kansallisaarteiden suojelua koskevaa lainsäädäntöä tai kulttuuriesineiden viennistä annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 116/2009.

Esine on viety laittomasti myös, jos se on jätetty palauttamatta Euroopan unionin jäsenvaltioon, josta se on viety luvallisesti näyttelyä, tutkimista, kunnostamista tai muuta vastaavaa tilapäistä tai määräaikaista tarkoitusta varten vastoin kyseisen valtion lakia tai jos luvalliselle viemiselle asetettua ehtoa on rikottu.

3 §

Keskusviranomainen

Tässä laissa säädetyistä tehtävistä huolehtivana keskusviranomaisena toimii opetus- ja kulttuuriministeriö. Keskusviranomaisena opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on yhteistyössä Suomessa toimivaltaisten viranomaisten kanssa:

1) pitää yhteyttä 1 §:ssä mainitussa direktiivissä tarkoitetulla tavalla Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskusviranomaisiin ja toimivaltaisiin viranomaisiin sekä edistää yhteistyötä Suomen ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä;

2) etsiä vaatimuksen esittäneen jäsenvaltion pyynnöstä Suomessa olevat laittomasti viedyt kulttuuriesineet ja selvittää niiden omistaja ja haltija;

3) ilmoittaa laittomasti viedyiksi epäiltyjen esineiden löytymisestä asianomaisille jäsenvaltioille;

4) järjestää tarvittaessa vaatimuksen esittäneelle jäsenvaltiolle mahdollisuus tarkastaa esine kuuden kuukauden kuluessa 3 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä;

5) toimia välittäjänä esineen omistajan tai haltijan ja palauttamista vaatineen jäsenvaltion välisissä neuvotteluissa palauttamista koskevan sovinnon aikaansaamiseksi;

6) ryhtyä toimenpiteisiin laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden suojelemiseksi sekä palauttamisen turvaamiseksi;

7) huolehtia esineen palauttamista vaatineen jäsenvaltion pyynnöstä oikeudenkäyntien vireillepanosta ja muusta oikeusavusta;

8) lähettää Suomesta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden etsimistä ja palauttamista koskevat pyynnöt Euroopan unionin jäsenvaltioiden viranomaisille;

9) ilmoittaa Suomesta laittomasti viedyn esineen sijaintivaltion keskusviranomaiselle esineen palauttamista koskevan hakemuksen vireillepanosta tässä valtiossa; sekä

10) ryhtyä muihin tarpeellisiin tämän lain ja 1 §:ssä mainitun direktiivin soveltamisalaan kuuluviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan vastaus EV 12/2015 vp

4 §

Palauttamista koskeva hakemus

Käräjäoikeus päättää Suomessa olevan muun Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti viedyn kulttuuriesineen palauttamisesta kyseisen jäsenvaltion kirjallisesta hakemuksesta.

Hakemuksen tutkii käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä esine on tai jonka tuomiopiirissä esineen omistajalla tai haltijalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka taikka jonka tuomiopiirissä hän oleskelee.

Hakemuksessa tai sen liitteessä on kuvailtava palautettavaksi vaadittu esine sekä mainittava, että kysymyksessä on 1 §:ssä tarkoitettu kulttuuriesine. Hakemukseen on lisäksi liitettävä hakemuksen tehneen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen kirjallinen vahvistus siitä, että esine on laittomasti viety kyseisen jäsenvaltion alueelta.

5 §

Turvaamistoimet

Kulttuuriesineen palauttamisen turvaamiseksi 4 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus voi määrätä esineen takavarikkoon tai päättää muusta turvaamistoimesta. Turvaamistoimista säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa.

Turvaamistointa koskevan hakemuksen voi panna vireille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu jäsenvaltio tai opetus- ja kulttuuriministeriö.

Jos 4 §:ssä tarkoitettua hakemusta ei ole pantu vireille kuuden kuukauden kuluessa turvaamistoimen määräämistä koskevan päätöksen antamisesta, turvaamistoimi peruutetaan. Täytäntöönpano peruuttamisesta säädetään lisäksi ulosottokaaren (705/2007) 8 luvun 4 §:ssä.

6 §

Määräajat

Edellä 4 §:ssä säädetty hakemus on pantava vireille kolmen vuoden kuluessa siitä, kun sen jäsenvaltion toimivaltainen keskusviranomainen, jonka alueelta esine on laittomasti viety, on saanut tietoonsa esineen sijaintipaikan sekä omistajan tai haltijan. Hakemusta ei kuitenkaan voi panna vireille enää sen jälkeen, kun 30 vuotta on kulunut esineen laittomasta viemisestä.

Jos kysymyksessä on 1 §:ssä mainitun direktiivin 2 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu julkiseen kokoelmaan kuuluva esine tai uskonnollisen yhteisön omistama esine, joka on esineen palauttamista vaatineessa jäsenvaltiossa erityisen suojelun alainen, hakemus on pantava vireille 1 momentissa tarkoitettussa kolmen vuoden määräajassa. Hakemusta ei kuitenkaan voi panna vireille enää sen jälkeen, kun 75 vuotta on kulunut esineen laittomasta viemisestä.

Eduskunnan vastaus EV 12/2015 vp

7 §

Oikeus korvaukseen

Jos esine määrätään palautettavaksi, sillä, joka on esineen laittoman viemisen jälkeen saanut omistusoikeuden, panttioikeuden tai muun oikeuden esineeseen, on oikeus saada esineen palauttamista vaatineelta jäsenvaltiolta kohtuullinen korvaus palauttamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta.

Käräjäoikeuden on palauttamista koskevan hakemuksen käsittelyn yhteydessä määrättävä 1 momentissa tarkoitettun oikeuden haltijan vaatimuksesta korvaus, jos tämä voi näyttää, että on oikeuden hankkiessaan noudattanut asianmukaista huolellisuutta. Asianmukaisen huolellisuuden arvioinnissa on otettava huomioon kaikki olosuhteet 1 §:ssä mainitun direktiivin 10 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Korvauksen määrää harkittaessa otetaan huomioon palauttamisen vaikutus esineen omistusoikeuteen tai muuhun siihen kohdistuvaan oikeuteen, esineen hankintahinta, esineen arvossa hankinnan jälkeen tapahtuneet muutokset, hankinnasta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut, esineen erityinen tunnearvo sen omistajalle sekä muut vastaavat seikat.

Perintönä tai muutoin vastikkeetta omistusoikeuden tai muun oikeuden palautettavaksi määrättävään esineeseen saaneella ei ole parempaa oikeutta korvaukseen kuin sillä, jolta esine on saatu vastikkeetta.

Tässä pykälässä tarkoitettu korvaus on maksettava esineen palauttamisen yhteydessä.

8 §

Kustannukset

Suomen valtio ei peri kulttuuriesineen palauttamista vaatineelta jäsenvaltiolta korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat keskusviranomaisen ja toimivaltaisten viranomaisten tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä.

Kulttuuriesineen palauttamista vaatinut jäsenvaltio vastaa Suomessa vireille pannusta oikeudenkäynnistä ja muusta erillisestä menettelystä aiheutuvista kustannuksista. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa. Palauttamista vaatinut jäsenvaltio vastaa myös niistä kustannuksista, jotka Suomessa aiheutuvat esineen säilyttämisestä, suojaamisesta ja palauttamisesta.

9 §

Omistusoikeuden saamiseen sovellettava laki

Kun kulttuuriesine on tämän lain ja 1 §:ssä mainitun direktiivin mukaisesti palautettu Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, omistusoikeuden saamiseen laittoman viemisen ja esineen palauttamisen välisenä aikana on sovellettava sen jäsenvaltion lakia, johon esine on palautettu.

Eduskunnan vastaus EV 12/2015 vp

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2015.

Tällä lailla kumotaan Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annettu laki (1276/1994). Lakia sovelletaan Suomessa olevaan kulttuuriesineeseen, joka on viety laittomasti toisen Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta 1 päivänä tammikuuta 1995 tai sen jälkeen.

Helsingissä 13.10.2015

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri